

ΤΑΤΑΡΟΙ ΚΑΙ ΣΛΑΒΟΙ ΣΤΟ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Γιώργος Κωστόπουλος

Στο νησί του παλιού μας γνώριμου τύραννου Πολυκράτη, μια απρόσμενη εικαστική έκπληξη υποδεχόταν τους επισκέπτες το φετινό καλοκαίρι. Είναι η έκθεση σύγχρονης τέχνης “**Long Legged Linguistics – φωνήματα και πόθοι**”, με έργα της κολεκτίβας **SLAVS AND TATARS**, μιας ιδιαίτερα αντισυμβατικής ομάδας καλλιτεχνών. Πρόκειται για μια προσέγγιση της γλώσσας ως πηγή πολιτικής, μεταφυσικής, ακόμα και σεξουαλικής χειραφέτησης. Με τη χαρακτηριστική της μίξη από υψηλό και χαμηλό επίπεδο ύφους, άσεμνο χιούμορ και εσωτερικό διάλογο, η καλλιτεχνική κολεκτίβα πραγματεύεται το ακανθώδες ζήτημα της γλωσσικής πολιτικής, τις προσπάθειες από τα έθνη, τις κουλτούρες και τις ιδεολογίες να αποδώσουν ένα συγκεκριμένο σύνολο γραμμάτων σε μια δεδομένη γλώσσα, χρησιμοποιώντας μια σειρά από εγκαταστάσεις, υφάσματα και έντυπο υλικό.

Ο λευκός κυβιστικός όγκος που φιλοξενεί την έκθεση και δεσπόζει στο λιμάνι του Πυθαγόρειου δημιουργήθηκε πέρυσι με ιδιωτική πρωτοβουλία του Schwarz Foundation, που μετέτρεψε ένα παλιό ξενοδοχείο της δεκαετίας του 1970 σε μια υποδειγματική γκαλερί, το **Art Space Pythagorion**.

Στον άψογης αισθητικής και λειτουργικότητας εκθεσιακό χώρο, που βρίσκεται κυριολεκτικά πάνω στη θάλασσα, εκτίθενται τα έργα της ομάδας, μερικά από τα οποία έχουν παρουσιαστεί στα μεγαλύτερα μουσεία σύγχρονης τέχνης στον κόσμο, όπως το MoMA της Νέας Υόρκης, το Palais de Tokyo, η Tate Modern στο Λονδίνο. Τον επισκέπτη, μετά την περιήγηση της έκθεσης, τον περιμένει μια ακόμα απολαυστική έκπληξη, μόλις βγει από το κτίριο. Στον αύλειο χώρο, που είναι συγχρόνως και τμήμα του λιμανιού, υπάρχουν ξύλινα «κρεβάτια» –σαν αυτά που τόσο συχνά συναντήσαμε στους αγαπημένους τόπους της Ανατολής– στρωμένα με πολύχρωμα νομαδικά κιλίμια. Εκεί ο επισκέπτης μπορεί, σε μικρά ξύλινα αναλόγια, να διαβάσει βιβλία σχετικά με την έκθεση, ατενίζοντας από τη μια μεριά το λιμάνι και από την άλλη τα βουνά της Τουρκίας. Αυτή εξάλλου η μοναδική γεωγραφική της θέση μεταξύ Ανατολής και Δύσης ήταν και ο λόγος επιλογής της ως τόπου παρουσίασης της έκθεσης. Και όχι μόνον. Η γλώσσα που αποτελεί το βασικό αντικείμενο της έκθεσης κακοποιήθηκε και στις δυο χώρες εκατέρωθεν του θαλάσσιου δίαυλου (στενά Μυκάλης) που τις χωρίζει. Στην Τουρκία με τη λατινοποίηση του Τουρκικού αλφαβήτου από τον Κεμάλ Ατατούρκ και στην Ελλάδα, όπου η γλώσσα έγινε αντικείμενο εκμετάλλευσης στο πλαίσιο πολιτικών αντιπαραθέσεων και μικροκομματικών συμφερόντων, ιδίως τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι χάθηκε η μαγεία που αναδύοταν από τις δύο γλώσσες καθώς και ο πλούτος και οι δυνατότητες έκφρασής τους.

Παραθέτουμε μερικά αποσπάσματα από το μικρό αλλά λίαν κατατοπιστικό φυλλάδιο που διανέμεται στους επισκέπτες της έκθεσης.

Οι Slavs and Tatars είναι μια καλλιτεχνική κολεκτίβα της οποίας οι εγκαταστάσεις, οι διαλέξεις-performances, οι εκδόσεις και οι πολλαπλές καλλιτεχνικές παρεμβάσεις πραγματεύονται ελάχιστα γνωστές συγγένειες, συγκριτιστικές ιδέες, θρησκευτικά και αξιακά συστήματα και τελετουργικά κοινά ανάμεσα σε λαούς του Καυκάσου, της Κεντρικής Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης. Στοχεύοντας σε μια αντισυμβατική δράση που βασίζεται στην έρευνα, η ομάδα θεωρεί την περιοχή ανατολικά του πρώην τείχους του Βερολίνου και δυτικά του Σινικού Τείχους, γνωστή ως Ευρασία, ως εστιακό πεδίο των πολύμορφων πρακτικών της.

Τα εγχειρήματά τους θίγουν τις μεταβιβάσεις και τον υβριδισμό της πολιτικής και της γλώσσας στο πλαίσιο της συγκεκριμένης περιοχής και παράλληλα πραγματεύονται ζητήματα ευρύτερου ενδιαφέροντος, όπως η πτώση του Κουμμουνισμού, η Ιρανική Επανάσταση και η εθνική υπόσταση του Καυκάσου. Συνδυάζοντας φαινομενικά ασύμβατα και αντιφατικά θέματα και φόρμες συνθέτουν μια ασεβή προσέγγιση. Μεταχειρίζονται το χιούμορ και τα λογοπαίγνια, για να αποκτήσουν πρόσβαση σε ζητήματα περίπλοκα και εμπρηστικά. Για να προβάλλει τα πολλαπλά πεδία της αναζήτησης της, η κολεκτίβα δημιουργεί ελκυστικά περιβάλλοντα, όπου οι επισκέπτες μπορούν να αποκτήσουν βιωματική επαφή με τα αντικείμενα της τέχνης της, τα οποία αντλούν από μια ποικιλία πηγών, που συμπεριλαμβάνουν την τοπική παραδοσιακή χειροτεχνία και την pop art.

Από το πρώτο τους εκδοτικό εγχείρημα, με τίτλο “Απαγάγοντας τα Βουνά”(kidnapping Mountains, εκδ. Book works 2009) μέχρι το πιο πρόσφατο “khhhhhhh” (Mousse / Moravian Gallery 2012), η κολεκτίβα στρέφεται με επιμονή στη γλώσσα ως εργαλείο αταξίας, χιούμορ και απροσδόκητου νοήματος. Στοχεύοντας μέσα από την πρόκληση σε μια κατανόηση του λογικού ή σημασιακού φορτίου της γλώσσας, οι Slavs and Tatars υπογραμμίζουν τη δυνατότητά της να είναι συγκινητική και αισθησιακή και όχι ένα απλό όχημα εγκόσμιας γνώσης προορισμένο για αυστηρά εγκόσμια καθημερινή χρήση.

Η εξέλιξη των αλφαβήτων ακολουθούσε πάντα παράλληλη πορεία με την εξέλιξη των αυτοκρατοριών και των θρησκειών: η λατινική γραφή συμπορεύτηκε με τη ρωμαιοκαθολική πίστη, η αραβική με το Ισλάμ και το Χαλιφάτο και η κυριλλική με την ορθόδοξη χριστιανοσύνη και μετέπειτα την ΕΣΣΔ. Όμως, εδώ, δε μιλάμε για απελευθέρωση λαών και εθνών, αλλά για απελευθέρωση των φωνημάτων από τις απόπειρες χαλιναγώγησης και περιορισμού τους.

Με την έκθεση «Φωνήματα και πόθοι» η επιτελεστική προσέγγιση των Slavs and Tatars στη γλώσσα αποκτά μια έντονη μορφολογική, αν όχι ερωτική, χροιά: η θέληση που απαιτείται για την αντιστοίχιση ενός γραφήματος (γράμμα) σε ένα φώνημα (ήχος) μεταφέρει στους κόλπους της ζητήματα ισχύος, κυριαρχίας και αντίστασης – που εδώ προβάλλονται όχι μόνο μέσω της πολιτικής, αλλά και μέσω της πιο ασυνήθιστης προοπτικής της έκστασης και της σεξουαλικότητας.

ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΓΑ

Madame M Morphologie

Ένα ψηλό βιβλίο στέκεται στην είσοδο και υποδέχεται τους επισκέπτες ως μια *madame*. Το μάτι ανοιγοκλείνει σε πραγματικό χρόνο. Μια ιστορία αγάπης ζωντανεύει, η Ανήλικη Σελίδα κλείνει προκλητικά το μάτι στους περαστικούς, οι μακριές της βλεφαρίδες μια σειρά από ενδείξεις της ημιπαράνομης έλξης που μπορεί να προκαλέσει στους ανθρώπους ένα βιβλίο.

Ερωτικές επιστολές

Λίγο μετά την επανάσταση του 1917, οι Μπολσεβίκοι βρέθηκαν κληρονόμοι μιας ρωσικής Αυτοκρατορίας που σε εκτεταμένα τμήματά της κατοικούσαν από μουσουλμανικούς τουρκόφωνους πληθυσμούς. Ο Λένιν πίστευε ότι η Επανάσταση της Ανατολής-εννοώντας τον εκσυγχρονισμό και την πολιτική χειραφέτηση των μουσουλμάνων-απαιτούσε τον εκλατινισμό της αραβικής γραφής που χρησιμοποιούσαν οι γλώσσες τους. Το έργο επεμβαίνει σε έναν πίνακα του Μαγιακόφσκι αναδεικνύοντας διάφορες αποτυχημένες προσπάθειες να συνδυαστούν κυριλλικά γράμματα με φωνήματα (από τα πολωνικά στα αμπαζιανά, από τα молδαβικά στα τατζικικά), που ως τότε δεν περιλαμβάνονταν σε ένα κυριλλικό αλφάβητο.

Reverse Joy

Μέσω της απλής αντικατάστασης χρώματος, η *Reverse Joy* απεικονίζει εικαστικά (σα να δίνει ένα παράδειγμα) την προσήλωση της κολεκτίβας στο να συνδυάζει ιδέες, πεποιθήσεις ή φωνές, οι οποίες μέχρι πρότινος θεωρούνταν αλληλο-αποκλειόμενες. Κάποιοι θεωρούν το κόκκινο χρώμα μια κυνική εκμετάλλευση του αίματος για πολιτικούς σκοπούς (καθώς παραπέμπει στη θυσία των μαρτύρων, τον πόλεμο κλπ), ενώ άλλοι, για παράδειγμα τα παιδιά, το βλέπουν σαν πανηγυρική, χαρούμενη, σχεδόν ναΐφ γιορτή της ζωής.

Χαλαρώνοντας και εντρυφώντας μετά την περιήγηση στην έκθεση

Καλαίσθητα στέγαστρα προστατεύουν τους επισκέπτες και αναγνώστες από το δυνατό ήλιο (*“Τηγάνι”*, άλλωστε, είναι η παλιά ονομασία του Πυθαγόρειου λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά τους θερινούς μήνες.)

Όπου υπάρχουν, όμως, τα αθάνατα ελληνικά αλμυρικά δε χρειάζεται άλλου είδους παρέμβαση για προστασία από τον ήλιο!

Συγχαρητήρια αξίζουν και στους δύο Σάμιους αρχιτέκτονες που μετέτρεψαν το παλιό ξενοδοχείο σε έναν λευκό εικαστικό κύβο. Πέρα, βέβαια, από την κακοποίηση της γλώσσας, την οποία πραγματεύεται η έκθεση, είναι εμφανής και η κακοποίηση του τοπίου του Πυθαγόρειου, όπως φαίνεται στη φωτογραφία.

Τέλος, να αναφέρουμε ότι το ίδρυμα Schwarz, που δημιουργήθηκε από την Ελληνίδα Χιόνα Ξανθοπούλου-Schwarz και το σύζυγό της Kurt Schwarz και διοικείται από την ίδια, έχει ως στόχο την προώθηση και ενθάρρυνση της ανταλλαγής απόψεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών μέσω της μουσικής και των καλών τεχνών.

Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τις 10 Οκτωβρίου και οι ώρες λειτουργίας είναι καθημερινά 10-1 το πρωί και 10-1 το βράδυ. Ωράριο απόλυτα εναρμονισμένο με τους ρυθμούς ενός πολυσύχναστου τουριστικού θέρετρου.

Το ελληνικό φθινόπωρο, με το γλυκό καιρό του, προσφέρεται για σύντομες αποδράσεις, ενώ το νησί του Πυθαγόρα με το αεροδρόμιο «ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ», πέντε λεπτά από το Πυθαγόρειο, απέχει μισή ώρα αεροπορικώς από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. ΣΠΕΥΣΑΤΕ!

ΓΚ, Σεπτέμβριος 2013